

МОДУНАВКА

А.

№ 52.

У Петакъ 24. Децембра

1843.

ДАНИЛО О'КОННЕЛЛЬ

(Конацъ.)

Политично радећи показао се О'Коннелль 1821. године првый путъ; одавно је онъ положјо тай основъ, да се одъ праведны потраживања, коима Ирска дугуе, нешто одбјати мора, будући бы се тимъ у станъ дошло, да се лакше и сигурне остатаакъ подмири.

Кадъ је дакле Георгий IV. Ирску посјети-ти хтѣо, био је планъ начинѣнъ, краљ лично задобыти, да онъ са Ирскомъ и Енглезкомъ, кано съ двѣма, као што је Хановеранска и Енглезка, једна поредъ друге постојима државама поступа. Съ томъ мысли краљ је свуда съ найвећомъ чесћу, и найбольимъ отличијемъ дочекиванъ био, и О'Коннелль му је самъ при долазку нѣговомъ у Дублинъ круну одъ ирскога лавора поднео. Али Георгий IV. није био човекъ за Ирце. Кадъ се у Лондонъ вратио, благодари јимъ явно, што га на нѣговомъ путованју нису тужбама обтерећивали. Та безчовѣчност је цѣлу државу и цѣо народъ разјарила, и садъ почне О'Коннелль систему кретана уводити, коју до данасъ продужава. Нѣгова је цѣљь све Ирце мало по мало къ участю у нѣговимъ трудовима за уништење тегоба свога отечества побудити, у мислима о самосталној држави: Ирску са Енглезкомъ подъ једногъ краља ставити, и устроенјемъ цѣле моћи народа, безъ да бы се закони земальски повредили, (што бы правительству за уставу сходно мѣшанъ повода дати могло) ис-

кане повлаћивана одъ Енглеза или мало пома-ло задобыти или на ѕаредъ у каковој нево-љи силомъ отети.

Нѣговъ првый коракъ [на овомъ путу бы-ло је увѣдомљено основоположења, да Ирци и католике за преставнике у долнѣмъ дому из-брати могу. Ово је до данасъ заостало, одъ части зато, будући је познато било презирање, у коме су членови те цркве кодъ Енглеза стајали, а одъ части што вије могуће било, положити заклетву, која се при ступању у парламентъ изискивала. О'Коннелль напротивъ учјо је, да се католички представници са-ми изберу, а у парламентъ ће се пустити, или ће они сами израдити, да се у парламентъ пусте. И тако је онъ самъ дѣйствително 1828 за члена долнѣга дома изъ Грофије Кларе из-бранъ, и нѣгово појављење у парламенту. До-вело је питање ослобођења (еманципације) у то-лико напредъ, да је већ г. 1829 заклетва, која је приступъ къ парламенту немогућиј чинила, сасвимъ уканула. Да се пакъ то небы са-свимъ учинило као вѣму уступљено право, приодато је истомъ одобрењу примѣчаније, да свакиј членъ, који је пре изданогъ ослобођења избранъ, мора стару заклетву полагати. У слѣдству тога припућенъ је био О'Коннелль себе дати ново избрati, што се заиста 1830 године збило.

Тай знаменитиј успехъ повишао је съ єдне стране О'коннелла особиту отважностъ, съ друге пакъ стране гињевъ нѣговы противника,

и тако га е дало правлѣніе 1831 год. збогъ нарушеногъ на одржанъ мира опредѣлѣногъ закона затворити. Али партайска борба међу Вигима*) и Торима**) принуди краља да парламентъ распусти, пре него се тай законъ, који је као и млога изјатна опредѣленіа до првогъ окончанія парламента важностъ своју имао, поновити могао, тако да је О'Конелль безъ отлагана ослобођенъ био. Одма затимъ ступи на владу Министерство Вига, кое је гледало да га — О'Конелла — за себе придобије соптимъ, што му је дало адвокатуру и што га је нудило са званіемъ врѣвногъ судије и по-кровителствовало оне, кое је онъ за званіја или за парламентъ препоручивао. Но О'Конелль није хтѣо примити званіје, него је остао щта је и пре био: бранитељ свога отечества, и да бы му достаточніе цѣло време и сву снагу свою посветити могао, одъ прећегъ је времена помоћу свештенства тако уређено, да се на опредѣлене дате сваке године купе добровољни прилози и предају О'Конеллу подъ именомъ његове пакиаде, зато, што је онъ свое одвећь пробитачно адвокатско званіје оставио; но зато га његови противници назову просякомъ и варалицомъ сиротинѣ. Поредъ тога није изоставио О'Конелль, подномагајти дружественій союзъ, соптимъ, што је, колико је народъ веће участіе показивао, данакъ (прирејат) за послове дружства опредѣленый изъ почетка съ 5 ливра на 1., а доцніе на 1 шилингъ годишнѣ спустіо. Име и изјављену намѣру овога дружства менјао је онъ, колико бы годъ пута изјавља дѣјателностъ меру прешила и са законима у противоборство доћи претила. Католичко дружство, предходитељски союзъ, репеалный союзъ јесу нека одъ тих наименовања, којима се онъ кадъ и кадъ служио, и у ово доба обузима репеалный союзъ тако знамениту частъ народа, да месечни прилози одъ 1 пенни — 12 пенци чине 1 шилингъ, 20 шилинга чине 1. фунту штерлинга или 5 талира. — Свакомъ члену на неделю приходъ одъ 2 — 3000 дуй-

дора доносе. Ако бы правительство овомъ реалномъ сајузу на путъ стало, то бы онъ онда могао избрати какву другу форму и какавъ народный сајузъ или таково што подићи, што бы му допустило основоположенъ енглезкогъ државногъ живота, или устава, по комъ све оно сме чинити, што годъ и не изречно забранено.

Подъ министерствомъ Вига засѣдавао је О'Конелль у име различни места, између други и у име главногъ града Дублина и често је гласовима или мнѣніјама свога послѣдователя, О'Конелловимъ репомъ названымъ, оно што је за добро налазио до решенія доводио, као што је нарочито за одржанъ овогъ министерства приносио, кадъ је његово вышество на 1 или на 2 мнѣніја спадало. Одако садашњи министерство Сори стои на норману, кое је свомъ непріјатељскомъ духу јошъ прошле године врло неполитично узду попустило, кадъ му је, као тадашњемъ Лорду Мајору одъ Дублина, при рођеню принца Валескогъ или престолонаслѣдника одказало обично издавано достоинство Ритера, недолази О'Конелль выше у парламентъ, ће њебы тамо ништа могао учинити. Но место тога путује непрестано по Ирской сајиви скупштине, на којима се подъ предводитељствомъ свештеника понегда по миліону людји налази и држи слова на народъ, која су свака снажна, често опора, свака јасна, понегда побудителна, а већи путъ утешителна. Обштепознато и свуда угњетавајуће отношеније између арендантера и притежателя земље, небрежљивостъ и презирање католицизма у Енглеској, mrзостъ, која влада између Сасса и Целта сачинjava паравно главни предметъ његовы слова. Осимъ тога говори онъ о данку, који католици морају плаћати протестантскомъ свештенству о скупоћи новозведеных домова за сиромае и о утешнијавању, съ којимъ је скопчано исканъ милостићи; о власти, која се налази у рукама протестантски градски совѣтника; о искључујућимъ законима, у кое спада она забрана, да се безъ допуштења несме држати оружје, којима су Ирци подвргнути; о државномъ дугу одъ 840 мил-

*) Народна слободно мыслећа страна.

**) Противъ народа дѣјствујућа партија.

люна лайдора, кои Ирска подеднако съ Енглезкомъ тегли; премда е она при саединенију само 20 милиона лайдора, Енглезка пакъ 446 милиона лайдора должна была. Далъ разазна онъ, да бы требало да Ирска према ињој величини и числу народа има више депутатираца у долнемъ дому, и да тамо збогъ земальске сиротинѣ небы требало тражити онолико иманѣ за условије упражняванија изборногъ права. Све то онъ тако излаже, да је свада слушателъ на свою страну и намеру привукао. Као једино средство кое бы помоћь и спасење дошло, казуе да бы было то, да се поврати самъ за себе стоећи парламентъ у Дублину, и представља съ живимъ бояма благодетелна слѣдства, коя бы такимъ начиномъ обогаћени притежатељи добара имали на животъ трговине и на све струке ране у земљи.

Свуда и у свако време, кадъ су се важни интереси каквогъ великогъ народа претресали, налазило се и налази се руководитељи и говорници. У самой Енглезкој може се то свакиј данъ видити. Картисте, кои ништа непритежавају, но ињову за радъ снагу па за ову посла траже и неспуштају цепу своимъ стицанемъ, имају свогъ Ловелла за разбориту, свогъ Оконнора за претерану, свогъ Дункомба за државомудру часту. Трговачкиј и фабричниј станъ водили су Кобденъ, Виллеръ, Бовринъ, на борбу за јефтиње лебъ противъ земљодржаца. Лордови Г. Русселль и Палмертонъ јесу обранитељи слободе при заступницима поредка. Чимъ се дакле разликује садашњи станъ О'Коннелла одъ дѣланя ови и подобни мужева? Онъ стоји самъ и превазилази много више своје послѣдоватеље. Могу и други предводитељи партайски заузети право место, но поредъ ини и једно до другога за ињима стоји велико число равно способни саучастника, кои ињину властиту важност исто тако умалоју, као што се какво брдо у холмовитој окolini манъ показује. О'Коннелль нема никакви соревнитељи и своимъ познавањемъ света и душевнимъ изображенемъ надвишава тако велику масу Ираца, кое

предводи, као што је некада Мойсей превазилајо јудејскіј пастирски народъ, кои је у Каанај водио.

Да ова самостојност О'Коннелла сачињава главну карактера черту његовогъ правогъ положаја, видите се још јасније, кадъ га сравнимо съ Велингтономъ, предводитељемъ његовије противника. У ова два мужа показаће се као у огледалу цела битност обе оне партас, па кое се 8 милиона житеља Ирски деле. О'Коннелль је добродушанъ, богате уображење силе, животанъ, окретанъ, жестокъ, поузданъ; Велингтонъ ладанъ, озбиљанъ, тврђ, спокојанъ, сувопаранъ, сировъ, гордъ. Целта је сирома, прљавъ, ленъ, незналица, Сасе чистъ, имућъ, способанъ и усталација. Онай се мложи Богу моли и на мису иде, а овай се бави с' оружјемъ и много се у себе узда. И О'Коннелль и Велингтонъ родили су се у Ирској, а у Француској воспитали. На челу тако рећи две непрјатељске војске стоје они сада једанъ према другомъ, па съ каквомъ разликомъ! О'Коннелль заступа једанъ целј злостављенији народъ, а Велингтонъ и Абсентее, — једну изопачену партују. Умре ли онай, то онда нема кој бы га савршено заменити могао; поредъ Велингтона и за њимъ налази се велика мложина людји, кој ће његово место заузети и савршено испунити; но Велингтонъ је одъ О'Коннела већъ дваредъ био побеђенъ, О'Коннелль је после стократногъ уступања још непобиђенъ и данъ његове последије побеђе битће побеђеноноснији данъ целога човечства.

НЕШТО О БАЛЛАДИ Г. ЈОАН. СУББОТИЋА:

„САБЛЯ МОМЧЕ, ЦВЂТЪ ДЂВОЙЧЕ.“
(Продужење)

Г. Субботићъ вели, да се „никаквогъ уехићења невиди кодъ дЂвойке,“ а у пѣсми стоји:

„А лјепо цвђтъ дЂвойче
У себи је помислило,

Младо момче, сасма' лѣпо,
Сладко люби, добро игра;
Іошть ако зна быти и вѣрань,
Срећна она, коју узме.“

У

Н

И

В

Е

Р

З

И

Т

С

К

А

Б

И

Л

И

О

Т

Е

К

А

и мало даль:

„Она млада мыслила се:
Полюбити то се мора,
Ма једнога, ма другога,
Найболѣ в најлѣпши га,
Найслађе в најмилѣгъ.
Кадъ су клекли на ястучиће,
Уста јетма приближава,
Помислило цвѣтъ дѣвойче,
На полюбацъ ючерашињај,
И на рѣчи тога дана,
Помислило, задрктало,
Те потраја и подуже
Тай полюбацъ изданца.“

Ко невиди у овимъ рѣчма, да је дѣвойка већ у велико заљубљена била? Ко невиди у последњимъ рѣчма: „помислило, задрктало, те потраја и подуже тай полюбацъ изданца“, знаке правогъ унутрашиња немира и усхићења, који праву любавь прате? Но Г. Субботићъ неда рећи, да је дѣвойци полюбацъ момчета сладакъ био, но дае съ рѣчма: „сладко люби“, само „примѣтила, да онъ сладкимъ нагиномъ люби“, а заборавља, да она, коя момка каквогъ за „сасма лѣпој“ налази, којој је „найболѣ најлѣпши га, а најслађе најмилѣгъ“ полюбити, коя при другомъ полюбацу, сећајући се првогъ, „задркће“ и хотимице учини, да овай „подуже трае“, да велимъ вайясніје показује, како њој самой полюбацъ момчета „сладко пада“. Умѣстна је дакле и она примѣтба Г. рецензента.

Доказиваню његовомъ да је сумња Г. рецензента неумѣстна, да ли се „пристойность у простой нарави селской, и у слугаша, еди уверено срце командира, тражити може“ служи за основу „што се млади люди кода наши селяна предв странима и старима ни последати несмеди“, а на другомъ мѣсту вели, да је нега и дворенъ „башъ изъ сеоскогъ живота извађено“ и да дѣвойка свомъ заљубљенку заиста одлази и понудама болногъ за-

ла же, по пѣсми народной: мила майко! мой болує драгій, оћу л' ићи, да видимъ шта ради? Како се ово слаже?

Далѣ опровергава Г. Субботићъ примѣтбу Г. рецензента „да је неприродно у серџу говетскомъ тако противни гувеста у скромѣ времену явленїе; — найерднѣ пегали и таки затимъ способности за уживанѣ буди какове радости или сладости“, наводећи, „да се любавь у тусомѣ умекшано срце, кое је после изсублѣнїје любљенїје предмета празно, лако увлага.“ Г. рецензентъ асно вели „у скромѣ времену“, дакле првы дана порођену у дѣвойци любавь разумѣва, и то онъ опорочава, то назива „природи противно“, а не доцніје послѣдовавшу удадбу њену, коју је време, подпоможено поспѣшнимъ окретностима, сасвимъ природно произвести могло. Да је у почетку њака борба цвѣтъ дѣвойчета ваведена била, лако бы се извинити могла. Самый наведеный примѣръ противу сачинителя говори „како је младији супруг, изгубивши супругу после године дана братнога живота, у првој жестини пегали, ножемъ себе ранio, излѣтенъ предв кола тргаюћа баџио се и — пре године дана са другомъ вѣнтао се;“ јеръ овде је у почетку природа свое чинила, и текъ доцніје кадъ се рана временомъ заљчила, другији правацъ себи узела, а не као у баллади његовой, у којој се грдише ране првы дана, првымъ погледомъ и полюбцемъ „молтета голбрадоје“ заљчише.

До'вде самъ се слагао съ похвалнымъ мыслима и основима Г. рецензента, а садъ нека ми допуштено буде, мало одъ њега одступити.

Г. рецензентъ похвалио је оригиналитетъ и природностъ надписа балладе „сабља молтет, цвѣтъ дѣвойте.“ Мени се ово невиди тако похваледостойно, а то изъ слѣдујући узрока:

(Конацъ слѣдује.)